

Слюсаренко О. С.

<https://orcid.org/0000-0001-8343-3685>

Приватна установа «Науково-дослідний інститут публічного права»

СТАЛИЙ РОЗВИТОК ЯК КОНЦЕПЦІЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТИ З ПОЗИЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

У статті встановлено, що сталий розвиток є комплексною правовою, соціальною, економічною та екологічною моделлю організації суспільства, за якої задоволення потреб сучасного покоління здійснюється таким чином, щоб не звужувати можливостей майбутніх поколінь задовольняти власні потреби, не руйнуючи природної основи життя, не поглиблюючи соціальної нерівності та не порушуючи балансу публічних та приватних інтересів. Розкрито, що сталий розвиток – це інтегрована концепція збалансованого розвитку держави, суспільства та економіки, що закріплена у сучасній міжнародній та національній правовій доктрині та передбачає гармонізацію економічних, соціальних та екологічних інтересів на засадах справедливості, відповідальності, участі та довгостроковості з метою забезпечення гідного життя нинішнього покоління без загрози для прав, ресурсів та можливостей майбутніх поколінь. Зазначено, що сталий розвиток як концепція трансформації освіти – це закріплена в міжнародному та національному нормативно-правовому та доктринальному вимірі цілісна модель реформування освіти, що передбачає її орієнтацію на якість, доступність, інклюзивність, безпеку, безперервність та ціннісну спрямованість з метою формування особистості, здатної діяти на засадах відповідальності, рівності, екологічної свідомості та поваги до прав людини в умовах довгострокового суспільного розвитку. Підкреслюється, що сталий розвиток як концепція трансформації освіти з позиції адміністративного права спрямовано на оновлення освітньої системи, за якого держава через органи публічної адміністрації забезпечує доступну, якісну, безпечну, інклюзивну та безперервну освіту, зорієнтовану на формування особистості, здатної діяти на засадах прав людини, соціальної відповідальності, екологічної свідомості та демократичної участі в інтересах нинішніх і майбутніх поколінь. У адміністративно-правовому розумінні зміст сталого розвитку як концепції трансформації освіти полягає перетворенні освіти на об'єкт системного публічного управління, де держава зобов'язана нормативно визначити стандарти, процедури, гарантії, компетенцію органів влади, форми контролю, способи участі громадськості та механізми відповідальності за досягнення цілей освітньої політики.

Ключові слова: адміністративно-правові відносини, адміністрування, забезпечення, інклюзивність, інноваційність, інструменти, освіта, сталий розвиток, управління, якість освіти.

Постановка проблеми. Людство стикається зі світом далекоюсяжних антропогенних екологічних проблем, масштаби яких не мають аналогів в історії людства. Стан навколишнього середовища має значні наслідки для добробуту людей та інших видів на Землі, яке наразі перебуває під серйозною загрозою. Крім того, людство також стикається з кількома важливими суспільними проблемами, такими як неефективність соціально-економічних та інституційних систем [12].

Сучасне суспільство вважає сталий розвиток найкращим способом вирішення цих складних та взаємопов'язаних проблем заради нинішнього та

майбутніх поколінь, а також заради цілісності планети. У світовому масштабі прогрес у напрямку сталого розвитку вважається надзвичайно важливим. Хоча всі суб'єкти суспільства повинні робити свій внесок у перехід до сталого світу, суб'єкти освітньої діяльності, розглядаються як головний каталізатор роботи над досягненням цієї мети [12].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Взаємозв'язок освіти та концепції сталого розвитку став предметом комплексних досліджень в Україні, зокрема, економістів (Тульчинська С., А. Мельниченко, О. Акімова, 2012; М. Боровик,

2020), філософів (В. Огнев'юк, 2003; І. Карпань, 2012; Ю. Корсак, 2012;), педагогів (Н. Рідей, 2018; С. Толочко, 2019; М. Пірен, 2020; О. Кучанський, 2021). Юристи також аналізували сталий розвиток освіти, крізь призму публічного адміністрування та забезпечення, однак комплексних робіт в Україні недостатньо.

При цьому, сталий розвиток освіти є важливим напрямком якісної інтеграції України у глобальний освітній простір, відповідно різноманітні питання забезпечення сталого розвитку освіти, як предмету адміністративного права, є актуальним науковим викликом.

Постановка завдання. Мета статті полягає у тому, щоб проаналізувати сталий розвиток як концепцію трансформації освіти з позиції адміністративного права.

Виклад основного матеріалу дослідження. У 1987 році Комісія Брундтланд опублікувала свою доповідь «Наше спільне майбутнє», намагаючись пов'язати питання економічного розвитку та екологічної стабільності. У цьому документі було подано широко цитоване визначення сталого розвитку як «розвитку, що задовольняє потреби сучасності, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти власні потреби». Хоча це поняття є дещо розпливчастим, воно спрямоване на підтримання економічного зростання й прогресу водночас із захистом довгострокової цінності довкілля; воно «забезпечує рамкові умови для інтеграції екологічної політики та стратегій розвитку. Проте задовго до кінця ХХ століття науковці стверджували, що між екологічною стійкістю та економічним розвитком не обов'язково має існувати компроміс [10; 11].

Резолюція ООН від 2015 року визначила 17 Цілей сталого розвитку (далі – ЦСР) як план для досягнення кращого та більш сталого майбутнього. Всі 193 члени Організації Об'єднаних Націй ухвалили ЦСР як план досягнення спільного кращого майбутнього. Наступні 15 років спільні зусилля спрямовано на подолання крайньої бідності, боротьбу з нерівністю і несправедливістю та на захист нашої планети. У центрі «Порядку денного 2030» є 17 Цілей сталого розвитку (ЦСР), що чітко означають світ, якого ми прагнемо для всіх націй без винятків. Нові Глобальні цілі є результатом процесу, що був інклюзивнішим, ніж будь-коли: уряди залучили бізнеси, громадянське суспільство та місця [4].

ЦСР забезпечують спільну мову та компас для викликів 21-го століття. Прагнення до ЦСР вимагає відданості не лише політиків та громадян-

ського суспільства, а й бізнес-спільноти. Інновації та інвестиції з боку бізнесу є елементарними для досягнення ЦСР. ЦСР не лише формулюють виклики, для вирішення яких є важливою участь компаній. Вони також дозволяють їм виявляти ризики та потенціали, які можна вирішити за допомогою відповідального та сталого корпоративного управління [3].

Є різні підходи до трактування концепції сталого розвитку, наприклад:

– сталий розвиток надає можливість необмеженої в часі взаємодії між суспільством, екосистемами та іншими живими системами без збіднення ключових ресурсів (Marin et al., 2012) [6];

– сталий розвиток має забезпечити рішення з точки зору задоволення основних людських потреб, інтеграції розвитку та захисту навколишнього середовища, досягнення рівності, забезпечення соціального самовизначення та культурного різноманіття, а також підтримки екологічної цілісності (K. Tomislav, 2018) [5];

– сталий розвиток, як концепцію, можна трактувати як систематичне заохочення та дослідження широкого спектру внутрішніх та зовнішніх джерел у розвитку екологічно, соціально та економічно стійких технологій, послуг, бізнес-моделей та інших ініціатив (Ukko J, Saunila M, Rantala T, Havukainen J., 2019) [13];

– сталий розвиток, як концепція, вимагає інтеграції економічних, екологічних та соціальних цілей у різних секторах, територіях та поколіннях. Сталий розвиток вимагає усунення фрагментації; тобто екологічні, соціальні та економічні питання повинні бути інтегровані в усі процеси прийняття рішень, щоб рухатися до розвитку, який є справді сталим (E. Rachel, 2015) [10] тощо.

На наш погляд, сталий розвиток є комплексною правовою, соціальною, економічною та екологічною моделлю організації суспільства, за якої задоволення потреб сучасного покоління здійснюється таким чином, щоб не звужувати можливостей майбутніх поколінь задовольняти власні потреби, не руйнуючи природної основи життя, не поглиблюючи соціальної нерівності та не порушуючи балансу публічних та приватних інтересів.

Відповідно, сталий розвиток – це інтегрована концепція збалансованого розвитку держави, суспільства та економіки, що закріплена у сучасній міжнародній та національній правовій доктрині та передбачає гармонізацію економічних, соціальних та екологічних інтересів на засадах справедливості, відповідальності, участі та довгостроковості з метою забезпечення гідного життя

нинішнього покоління без загрози для прав, ресурсів та можливостей майбутніх поколінь.

Концепція сталого розвитку пройшла різні фази розвитку з моменту свого запровадження. Історичний розвиток концепції відбувся за участю різних організацій та установ, які сьогодні інтенсивно працюють над впровадженням її принципів та цілей. З часом концепція зазнала різної критики та інтерпретації, будучи прийнятою в різних сферах людської діяльності, і визначення сталого розвитку стало одним з найбільш цитованих визначень у літературі. У своєму розвитку концепція адаптувалася до сучасних вимог складного глобального середовища, але основні принципи та цілі, а також проблеми їх реалізації залишалися майже незмінними. Проте деякі цілі були оновлені, а також були поставлені нові цілі [5].

Однією, так би мовити із сталих концепцій, є прямий взаємозв'язок сталого розвитку з освітою. Освіта може бути найпотужнішою трансформаційною та перетворювальною силою людства; вона також може бути консервативною силою. Освіта в її сукупності є незамінною для досягнення Порядку денного на період до 2030 року та Цілей сталого розвитку. Ключові питання в цьому відношенні: «Яка освіта нам потрібна для XXI століття? Яка мета освіти в сучасному контексті суспільних перетворень? Як має бути організовано навчання?» [7; 9]. Освіта є важливою для покращення потенціалу цих людей щодо вирішення екологічних та розвиткових питань, які нерозривно пов'язані зі сталим розвитком [8; 9]. Освіта для сталого розвитку людини є освітньою практикою, яка призводить до покращення добробуту людини, що розглядається з точки зору розширення можливостей та участі людей у демократичному діалозі, як зараз, так і для майбутніх поколінь [14].

Четверта ЦСР має назву «Якісна освіта» для забезпечення всеохопної і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх. Основними шляхами її реалізації є: 4.1 До 2030 року забезпечити, щоб всі дівчатка і хлопчики завершували здобуття безкоштовної, рівноправної і якісної початкової та середньої освіти, що дозволяє домогтися затребуваних і ефективних результатів навчання; 4.2 До 2030 року забезпечити всім дівчаткам і хлопчикам доступ до якісних систем розвитку, догляду та дошкільного навчання дітей молодшого віку, щоб вони були готові до здобуття початкової освіти; 4.3 До 2030 року забезпечити для всіх жінок і чоловіків рівний доступ до недорогої та якіс-

ної професійно-технічної та вищої освіти, у тому числі університетської; 4.4 До 2030 року істотно збільшити число молодих і дорослих людей, які володіють затребуваними навичками, у тому числі професійно-технічними, для працевлаштування, отримання гідної роботи та занять підприємницькою діяльністю; 4.5 До 2030 року ліквідувати гендерну нерівність у сфері освіти і забезпечити рівний доступ до освіти та професійно-технічної підготовки всіх рівнів для уразливих груп населення, у тому числі інвалідів, представників корінних народів і дітей, які перебувають у вразливому становищі; 4.6 До 2030 року забезпечити, щоб всі молоді люди і значна частка дорослого населення, як чоловіків, так і жінок, вміли читати, писати і рахувати; 4.7 До 2030 року забезпечити, щоб усі учні здобували знання і навички, необхідні для сприяння сталому розвитку, у тому числі через навчання з питань сталого розвитку та сталого способу життя, прав людини, гендерної рівності, пропаганди культури миру та ненасильства, громадянства світу й усвідомлення цінності культурного різноманіття і внеску культури у сталий розвиток; 4.a Створювати й удосконалювати навчальні заклади, що враховують інтереси дітей, особливі потреби інвалідів і гендерні аспекти, та забезпечити безпечне, вільне від насильства і соціальних бар'єрів та ефективне середовище навчання для всіх; 4.b До 2020 року значно збільшити в усьому світі кількість стипендій, які надаються розвитковим країнам, особливо найменш розвиненим країнам, малим розвитковим островами, державам, й африканським країнам, для здобуття вищої освіти, включаючи професійно-технічну освіту і навчання з питань інформаційно-комунікаційних технологій, технічні, інженерні та наукові програми, у розвинених країнах та інших розвиткових країнах; 4.c До 2030 року значно збільшити кількість кваліфікованих учителів, у тому числі через міжнародне співробітництво, у підготовці вчителів у розвиткових країнах, особливо в найменш розвинених країнах і малих розвиткових островах [4].

Указ Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» від 30 вересня 2019 року № 722/2019 визначив, що підтримуючи проголошені резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 року № 70/1 глобальні цілі сталого розвитку до 2030 року та результати їх адаптації з урахуванням специфіки розвитку України, викладені у Національній доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна», забезпечувати

дотримання Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року щодо, зокрема, забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх [1]. Національна стратегія розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі, що схвалено Указом Президента України від 25 травня 2020 року № 195/2020 також визначає, що формування та застосування учнями компетентностей, необхідних для здорового та безпечного життя, сприятиме досягненню глобальних цілей сталого розвитку, проголошених ООН (резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 25 вересня 2015 року № 70/1) і підтриманих Україною відповідно до Указу Президента України від 30 вересня 2019 року № 722 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» [2].

Відповідно, сталий розвиток як концепція трансформації освіти – це закріплена в міжнародному та національному нормативно-правовому та доктринальному вимірі цілісна модель реформування освіти, що передбачає її орієнтацію на якість, доступність, інклюзивність, безпеку, безперервність та ціннісну спрямованість з метою формування особистості, здатної діяти на засадах відповідальності, рівності, екологічної свідомості

та поваги до прав людини в умовах довгострокового суспільного розвитку.

Висновки. Отже, сталий розвиток як концепція трансформації освіти з позиції адміністративного права спрямовано на оновлення освітньої системи, за якого держава через органи публічної адміністрації забезпечує доступну, якісну, безпечну, інклюзивну та безперервну освіту, зорієнтовану на формування особистості, здатної діяти на засадах прав людини, соціальної відповідальності, екологічної свідомості та демократичної участі в інтересах нинішніх і майбутніх поколінь. У адміністративно-правовому розумінні зміст сталого розвитку як концепції трансформації освіти полягає перетворенні освіти на об'єкт системного публічного управління, де держава зобов'язана нормативно визначити стандарти, процедури, гарантії, компетенцію органів влади, форми контролю, способи участі громадськості та механізми відповідальності за досягнення цілей освітньої політики. В загальносоціальному сенсі сталий розвиток у сфері освіти означає ціннісне та функціональне оновлення освіти, то з позиції адміністративного права сталий розвиток трактується як юридично-організовану, процедурно-впорядковану та інституційно-забезпечену діяльність публічної адміністрації, спрямовану на реалізацію відповідного оновлення.

Список літератури:

1. Указ Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» від 30 вересня 2019 року № 722/2019. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>
2. Національна стратегія розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі: схвалено Указом Президента України від 25 травня 2020 року № 195/2020. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/195/2020#Text>
3. United Nations Global Compact. United Nations. 2020. URL: <https://www.globalcompact.de/en/our-work/sustainable-development-goals-1>
4. Сімнадцять Цілей сталого розвитку. United Nations Global Compact. 2020. URL: <https://globalcompact.org.ua/tsili-stijkogo-rozvytku/>
5. Tomislav, K. (2018). The Concept of Sustainable Development: From its Beginning to the Contemporary Issues. *Zagreb International Review of Economics & Business*, 21 (1), 67-94. <https://doi.org/10.2478/zireb-2018-0005>
6. Marin, C., Dorobanțu, R., Codreanu, D. & Mihaela, R. (2012). The Fruit of Collaboration between Local Government and Private Partners in the Sustainable Development Community Case Study: County Valcea. *Economy Transdisciplinarity Cognition*, 2, 93–98. In Duran, C.D., Gogan, L.M., Artene, A. & Duran, V. (2015). The components of sustainable development – a possible approach. *Procedia Economics and Finance*, 26, 806–811. [https://doi.org/10.1016/S2212-5671\(15\)00849-7](https://doi.org/10.1016/S2212-5671(15)00849-7)
7. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (2015). *Rethinking education: Towards a global common good?* Paris: UNESCO.
8. Hopkins, C., & McKeown, R. (2001). Education for Sustainable Development. *Forum for Applied Research and Public Policy*, 93(1), 25–28.
9. Agbedahin AV. Sustainable development, Education for Sustainable Development, and the 2030 Agenda for Sustainable Development: Emergence, efficacy, eminence, and future. *Sustainable Development*. 2019; 27: 669–680. https://login.research4life.org/tacsgr1doi_org/10.1002/sd.1931

10. Emas, Rachel. (2015). The Concept of Sustainable Development: Definition and Defining Principles. 10.13140/RG.2.2.34980.22404.
11. United Nations General Assembly. (1987). Report of the world commission on environment and development: Our common future. Oslo, Norway: United Nations General Assembly, Development and International Co-operation: Environment.
12. Waas T., Verbruggen A., Wright T. University research for sustainable development: definition and characteristics explored. Journal of Cleaner Production. Volume 18, Issue 7, 2010, 629-636, <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2009.09.017>
13. Ukko J, Saunila M, Rantala T, Havukainen J. Sustainable development: Implications and definition for open sustainability. Sustainable Development. 2019; 27: 321–336. https://login.research4life.org/tacsgr1doi_org/10.1002/sd.1904
14. Landorf, H., Doscher, S., & Rocco, T. (2008). Education for sustainable human development: Towards a definition. Theory and Research in Education, 6(2), 221-236. https://login.research4life.org/tacsgr1doi_org/10.1177/1477878508091114

Slyusarenko A. S. SUSTAINABLE DEVELOPMENT AS A CONCEPT FOR TRANSFORMING EDUCATION FROM THE PERSPECTIVE OF ADMINISTRATIVE LAW

The article establishes that sustainable development is a comprehensive legal, social, economic and environmental model of society organization, in which the needs of the current generation are met in such a way as not to narrow the opportunities of future generations to meet their own needs, without destroying the natural basis of life, without deepening social inequality and without disrupting the balance of public and private interests. It is revealed that sustainable development is an integrated concept of balanced development of the state, society and economy, which is enshrined in modern international and national legal doctrine and involves the harmonization of economic, social and environmental interests on the principles of justice, responsibility, participation and long-termism in order to ensure a decent life for the current generation without threatening the rights, resources and opportunities of future generations. It is noted that sustainable development as a concept of educational transformation is a holistic model of educational reform, enshrined in the international and national regulatory and doctrinal dimensions, which provides for its orientation towards quality, accessibility, inclusiveness, safety, continuity and value orientation in order to form an individual capable of acting on the principles of responsibility, equality, environmental awareness and respect for human rights in the context of long-term social development. It is emphasized that sustainable development as a concept of educational transformation from the perspective of administrative law is aimed at updating the educational system, in which the state, through public administration bodies, provides accessible, high-quality, safe, inclusive and continuous education, focused on the formation of an individual capable of acting on the principles of human rights, social responsibility, environmental awareness and democratic participation in the interests of current and future generations. In the administrative and legal sense, the content of sustainable development as a concept of educational transformation consists in transforming education into an object of systemic public administration, where the state is obliged to normatively determine standards, procedures, guarantees, competence of government bodies, forms of control, methods of public participation, and mechanisms of responsibility for achieving educational policy goals.

Keywords: administrative and legal relations, administration, provision, inclusiveness, innovation, tools, education, sustainable development, management, quality of education.

Дата першого надходження статті до видання: 23.04.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 11.05.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 30.05.2026